

Een weekje met de Bruinvisch

De KNNV op het Wad

Van garrekwak tot slampamper

15 t/m 19 september 2008

Maandag 15 september

Namen die we meteen onthouden: Cees en Bart, de schipper en de scheepsmaat van de Friese dektjalk Bruinvisch, met ch wel te verstaan, van bruinvisch.com en niet .nl, dat weten we nu ook. Andere namen komen later, hoewel, Nicolette die al direct actief is in de keuken en reisleader Dirk, dat zijn namen die we ook snel leren.

Het hele gezelschap voelt al gauw als familie, KNNV-ers en speciaal vogelaars zijn een apart volkje.

Tjeerd rapporteert een eerste waarneming in de haven bij het Booze Wrijf: "een zeezoet op een paaltje!"; ook de huiszeehond van de buitenhaven wordt gespot.

Er vliegen lepelaars over, en enkele honderden kanoeten (Dirk) worden later op de dag geteld door de eerste wadlopers van de groep.

Alle hens aan dek

Maar eerst moet Anne nog worden opgepikt, ze heeft pech met de treinverbindingen.

En we hebben ook al de zeilen gehesen en zijn de sluis gepasseerd, geen sinecure met een tjalk van deze afmetingen. We zeilen pal oost, hoog aan de wind, omdat de wind helaas ook uit het oosten komt, en dat zal de komende tijd zo blijven. Door de vertraging kunnen we maar beperkt profiteren van de vloedstroom.

Gelukkig blijft het ook mooi nazomerweer.. Vlak voor we vertrekken zitten er nog twee steenlopers op de reling.

Aan bakboord zien we nog vier grijze zeehonden; later nog een als toegift. We overnachten aan de westkant van het wantij tussen Schiermonnikoog en het oefenterrein Marnewaard: 53°, 25", 56 N, 06°, 14", 38 E.

Dinsdag 16 september

Nog gauw een likje verf

De eerste ochtend liggen we nog genoegelijk in onze kooien als voor dag en dauw een radiowekker afgaat, drie keer op rij, en dan volgt een mechanische, vriendelijke vrouwenstem: "het is tijd om op te staan, het is kwart voor zeven!" Weten ze nu nog niet dat vroege vogeltjes voor de poes zijn? Op het dek speelt Betty niet onverdienstelijk een paar scheepse liedjes op de blokfluit. Ochtenden aan boord verlopen anders dan thuis.

Schipper Cees is een goede verteller. Hij doet uit de doeken wat een slampamper is. Het blijkt een touwtje te zijn aan het eind van de ankerketting, en de enige keer dat je hem gebruikt snij je hem door, om je te ontdoen van het anker als de nood aan de man komt. Op die manier is Cees eens op het IJsselmeer twee ankers kwijtgeraakt, plus een zwaard. Na twee weken dreggen heeft hij ze alle drie weer opgedoken!

De vogelwacht

Hij vertelt ook nog dat de motor van deze tjalk enig in zijn soort is, vergelijkbaar met een primus kacheltje. Ik kan me alleen niet herinneren dat er zoveel open vuur bij kwam als de primus werd aangestoken als bij deze motor, die dan ook nog als hij aanslaat zwarte rookwolken uithoest. Hij werkt voortreffelijk de hele week, en we horen het plof-plof nog in onze slaap.

Uit de David gevallen betekent dat de sloep uit zijn ophangmechanisme valt. En een lamp die loeft is een olielamp die te hoog is opgedraaid en aan het walmen slaat. Een volhouder is een zeil waar de wind volop in staat.

“En als je een slappe zak hebt, scheurt-ie, dan draai je er een strot aan, en die doe je in die tang met het holletje” Bart: “Kun je dat ook tekenen?” “Nee, dat moet je zien!” Cees heeft ooit 25 ton aardappelen geladen, die met paard en wagen waren aangevoerd. Toen ze eenmaal op het schip lagen, kreeg hij te horen dat hij ze mocht houden...gelukkig kun je van aardappels wodka stoken (wie heeft het recept?)

“Het laatste plan is het beste plan” leren we al snel. Doordat er weinig wind is, die ook nog eens uit de verkeerde hoek waait, moeten we onze plannen regelmatig bijstellen.

We zeilen richting Rottum- Rottumer plaat, met de kluiver erbij gezet, maar de wind valt vrijwel weg. Het laatste plan: via Simonszand en de Eilander Balg naar Schier.

Cees is erg close met zijn motor

Plannen voor het Duitse wad, de Lauwers of de Dollard blijken onhaalbaar. Ook al doordat de oostenwind een verlaging van de waterstand met 30 cm veroorzaakt. Cees: "ik heb geen echtgenote, want dat is de verleden tijd van echt genieten..." Bart vertelt hoe hij een bijzondere Amelander ontmoette op een van zijn tochten over het wad. Het bleek om een kuiken van een roofvogel te gaan. Betty en Dirk diagnosticeren het beestje uit de beschrijving en de vindplaats als een slechtvalk.

Nicolette is verkouden.....

Na het overheerlijke avondmaal (we zijn allemaal geheel begeistert door de toverkunsten van Nicolette, wat die allemaal uit de kombuis tevoorschijn haalt grenst aan het ongelooflijke) laat iedereen zien wat voor verrekijker hij meegenomen heeft. Aanleiding is de melding van Tjeerd dat hij een kijker heeft die niet van hem is. We hebben kijkers die gevonden zijn in zee (Bart) en kijkers die via internet zijn verkregen voor een respectabel bedrag aan euro's.

John draagt drie gedichten voor waar we allemaal stil van worden, en dan vouwt hij ook nog een vogeltje. 's Nachts varen we naar de geul.

Woensdag 17 september

We worden gewekt door de geur van versgebakken brood. Dirk heeft vannacht de eerste twee regels van een zelf gecomponeerd gedicht gedroomd, maar hij is ze kwijt.

Nicolette is verkouden; het tocht in de kombuis.

Drooggevallen.....

Dan lopen we vast, op een plaats die we niet van te voren hadden gepland (53°, 27", 42 N, 06°, 29", 45 E). Om 21.00 uur kunnen we weer loskomen volgens de berekeningen. Het onthaasten neemt een aanvang; niet iedereen was hierop voorbereid. Het wad doet wat het wil, vergeet je doelen maar.

Er is een zeesterretje gevangen, dat bijna met het afwaswater werd weggegooid. Ook een gestippelde dieseltreinworm is door de wadlopers meegenomen. Wat ze al niet voor namen verzinnen voor die arme dieren.

.....en er op uit

Komen we al los?

En zo eenvoudig als het gisteren klonk: "we varen naar de geul" was het echt niet geweest. We lagen achteraf vast op een plek die bij hoog water nog te hoog was voor de Bruinvisch. Er moest worden geboemd, en het is waarschijnlijk te danken aan de gebeden en visualisaties van de bemanning (alle hens aan dek) dat we zijn losgekomen. Er waren dieptepeilers en nachtkijkers (Jan) nodig, en mensen die rustig blijven (Bart).

Een ooggetuigeverslag:

"we voeren weg op de fok, na drie kwartier, toen liepen we weer vast, de motor werd in zijn achteruit gezet, maar dat hielp niet. De bomen werden ingezet, we kwamen weer los en zijn het wantij over gescharreld.

Met vier man en twee vrouw is er met man en macht gewerkt. Daarna is er nog een uur gevaren voor we veilig konden ankeren."
Overnacht op: 53°, 29", 58 N, 06°, 19", 81 E.

Donderdag 18 september

De Bruinvisch start korte tijd met schietoefeningen, waarbij vuurpijlen uit de pijp van de motor komen. Het is dan ook een motor met emotie, bouwjaar 1917. We gaan op de motor richting Schier; het water is blak. Ik mag even het roer nemen, omdat Cees moet helpen bij "gezeik met de wc". Gelukkig wordt het euvel verholpen.

Waar wordt nu geschoten?

We gaan een stukje langs militair oefenterrein, maar worden niet beschoten. "Misschien is het nu pauze." "Misschien schieten ze alleen in de pauze." We passeren een zandplaat (Simonszand) met een geweldige hoeveelheid zeehonden er op, nu ook gewone, groot en klein.

Zeehonden op Simonszand

Als we later zelf weer het wad op lopen, leren we van Dirk het verschil tussen kanoeten en strandlopers. Hij weet het met gevoel te brengen, zodat je de details ook onthoudt.

Jammergenoeg valt Maria in het slik, het is erg glibberig hier. Uiteindelijk zijn er vier doorzetters die de slenk passeren, en allerlei bijzondere planten determineren als ze op Schier zijn aangekomen.

We hebben nog een figuurlijke aanvaring met een rubber boot met brullende motor en twee stoere jongens erin, beroepsfotografen. Ze komen langs, en worden door Dirk de les gelezen. Bart: "we komen op de voorpagina van Elle Zeilen..."

Er wordt een net neergelaten, onder het varen vangen we een hele bende garnalen. Het net heet garrekwak = een sleepnet voor garnalen. De bijvangst is een platvisje, een kwalletje, wat krabben en een zeenaald o.a. De garnalen worden meteen gekookt door Cees, en ik weet nu eindelijk hoe je een garnaal pelt.

We varen ons vast op Engelsmanplaat (deze keer met opzet) en gaan er weer op uit.

"Als een potvis in een pispot pist, heb je een pispot vol met potvispis" wie anders dan Cees leert ons dit. We zingen 's avonds zeemansliederen, en leren de truc van de dansende lucifer kennen, waarbij Cees wordt bijgestaan door zijn charmante assistente Nicolette.

We leren dat de NJN vroeger een club van niet al te nette jongens was, die pindakaas klem-in-de-bek noemden, en in de blikken appelmoes steevast twee gaten boorden, waarbij de appelmoes eruit werd geblazen. Cees kwam zo'n groep een keer tegen in de Biesbosch en werd spontaan lid. Hij kon ze ook nog iets vertellen wat ze nog niet wisten, eindelijk hingen er eens een paar lieden aan zijn lippen, dat had hij nog niet eerder meemaakt.

Bij de foto's, van boven naar beneden:

1. Drie avonturiers
2. De garnalenpellers
3. Een strandgaper
4. Lunch op het dek

Betty en Mirjam hebben pasgeleden een stel NJN-ers ontmoet op de Hoge Veluwe, keurige jongetjes die bijna in pak door de natuur fietsten. Tijden veranderen. De film Microcosmos wordt nog vertoond, waarbij de techniek het enigszins laat afweten, de muziek erbij is soms niet om aan te horen. Dan moeten we weer verkassen, deze keer liggen we binnen een kwartier in de geul. Eitje.

Overnacht op: 53°, 27", 89 N,
06°, 03", 78 E.

Impressie van Jan Buijsman.
Vanaf de vroege ochtend is het prachtig vogelen van de plek waar wij overnachtten. Tjeerd zei dat dit de reden was waarom hij met deze reis mee was gegaan.

Toen we nog wachtten op hoog genoeg water kwam er nog iets bij ons buurtten. Een snelle Zodiac met twee professionele fotografen. Ene Hut. Hun arrogantie viel niet zo goed bij de onzen.

Het is opkomend tij als wij om 12.30 vertrekken om richting Westpoint van Schier te gaan. Cees z'n visnetje werd overboord gegooid met een lijn er aan en na een tijdje weer binnen gehaald. De vangst viel niet tegen. Er zat in: veel garnalen, krabben, een botje spiering, botervisje, een hele mooie kompaskwal en een zeenaald. Mij werd toevertrouwd om water te koken. Zout water maar niet met zeezout maar met zout Waddenzee water. Na het koken probeerden wij de garnalen te pellen, wat mij niet best afging. Smaken deden ze wel. In de scheepsbiblioteek had ik het boek Zand in het Zog gevonden; een boek over het wel en wee van de Bruinvisch en zijn schipper. Geboeid heb ik er in zitten lezen.

Onze zeiltocht voerde ons eerst helemaal terug naar Lauwersoog daarna over het wantij en toen met grootzeil fok en kluiver richting het rif bij Schiermonnikoog. Koers 300 graden windkracht 3. Om 15.00 uur liepen wij vast op het rif. Weer zagen wij de gevreesde professionele fotografen op ons af komen maar gelukkig bleven zij op veilige afstand.

Om 16.15 konden wij van boord het wad op. Een heel erg maagdelijk gebied; er komt nooit iemand. Wij zagen prachtige patronen in het zand de ribbels. Nieuw gevormde duintjes van 50 cm hoog. Sikkelduinen volgens Betty, die veel wist.

Cees vertelde over een op zichzelf zeilende bruinvisch waarvan hij nog net de

sikkelduinen

ankerketting kon pakken. Sterk verhaal Cees. Dus de grote mantelmeeuw heeft roze poten en de kleine heeft gele poten, of andersom.

Om zeven uur kregen wij ons laatste avondmaal. Ons kokkie Nicollette had weer flink uitgepakt. Wel vijf gangen. De avond vulden Cees en de anderen met vele verhalen. Om tien uur moest het schip nog verhaald worden naar dieper water. Daarna kon eenieder te kooi na deze weer enerverende dag.

Vrijdag 19 september

's Nachts om 4.50 uur worden we opgeschrikt door een harde klap aan dek. Mirjam: "Klabang, wat is dat nou weer? Gepraat van Cees en Bart. Na een half uur er toch maar uit. Cees zit in het kluivernet met een pikhaak iets bij de ankerketting te doen. We liggen op het anker! Hij was wakker geworden door een opvallend kastdeurtje omdat we scheef wegzakten. Op het voordek moet het gewicht verminderd worden. Daarom moeten de ankerkettingen overboord. Eerst die van het anker zelf, dan de reserveankerkettingen (mooi woord voor galgje). Mijn opdracht is om een touwtje strak

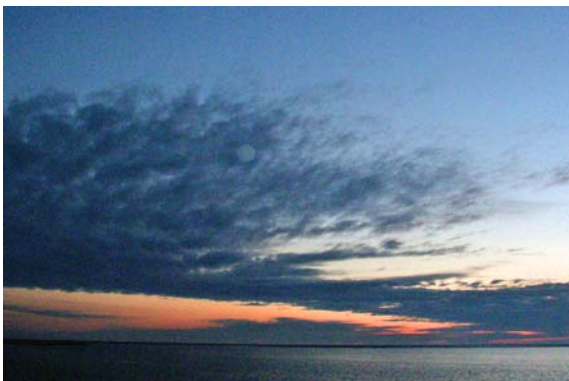
Het licht getordeerde anker

te houden dat is bevestigd aan een pal, zodat de ketting kan zakken. Het zwaard was al naar beneden gebracht, dat was de klabang die we hoorden. De giek wordt ook nog 'overboord' gezet, alles om het schip weer te laten drijven. Er wordt nog overwogen om alle opvarenden naar het achterschip te laten gaan, maar dat is al te heftig. Cees zegt: 'of het anker wordt helemaal het zand in gedrukt of er komt een deuk in het schip, of het anker wordt getordeerd, of alle drie die dingen gebeuren.'

Kokkie en koksmaat

We laten het zo en gaan nog een uurtje pitten.”

De volgende morgen aan het ontbijt blijkt dat er mensen zijn die door dit geweld zijn heen geslapen. Voor straf mogen die helpen die ankerlijnen weer op te halen (een keer 80 en een keer 160 meter als ik het goed heb). Dat doen ze, en dan blijkt uiteindelijk dat het anker licht getordeerd is. Cees kan dat herstellen met een eigengebouwd oventje, heeft-ie al eerder gedaan. En als troost komt Nicolette nog met zelfgemaakte tompoucen; Anne zegt dat ze volgende week helemaal niet meer zal eten om al die kilo's die ze hier heeft opgedaan weer kwijt te raken.

Als we los zijn varen we kalmpjes aan weer terug naar Lauwersoog. Het is mooi geweest. Cees doet goede zaken; hij verkoopt wel zeven exemplaren van het boek Zand in het Zog over de Bruinvisch.

Ik weet zeker dat we deze tocht over het wad niet gauw zullen vergeten. Ondanks het gebrek aan wind hebben we genoeg avonturen beleefd, en geleerd dat het wad verraderlijk kan zijn.

Dirk zal volgend jaar een nieuwe wadtocht voor de KNNV organiseren. IJs en weder dienende zullen we er zijn!

Vogels waargenomen op de Waddenreis

Tompoucen in de maak

Laagwater

Fuut	Podiceps cristatus
Aalscholver	Phalacrocorax carbo
Blauwe reiger	Ardea cinerea
Lepelaar	Platalea leucorodea
Grauwe gans	Anser anser
Rotgans	Branta bernicla
Bergeend	Tadorna tadorna
Nijlgans	Alopochen aegyptiacus
Smient	Anas penelope
Wilde eend	Anas platyrhynchos
Krakeend	Anas strepera
Pijlstaart	Anas acuta
Slobeend	Anas clypeata
Wintertaling	Anas crecca
Eidereend	Somateria mollissima
Middelste zaagbek	Mergus serrator
Blauwe kiekendief	Circus cyaneus
Bruine kiekendief	Circus aeruginosus
Meerkoet	Fulica atra
Scholekster	Haematopus ostralegus
Bontbekplevier	Charadrius hiaticula
Zilverplevier	Pluvialis apricaria
Kievit	Vanellus vanellus
Steenloper	Arenaria interpres
Drieteenstrandloper	Calidris alba
Kanoet	Calidris canutus
Bonte strandloper	Calidris alpina
Wulp	Numenius arquata
Rosse grutto	Limosa lapponica
Tureluur	Tringa totanus
Zwarte ruiter	Tringa erythropus
Groenpootruiter	Tringa nebularia
Kokmeeuw	Larus ridibundus
Stormmeeuw	Larus canus
Zilvermeeuw	Larus argentatus
Grote mantelmeeuw	Larus marinus
Kleine mantelmeeuw	Larus fuscus
Grote stern	Sterna sandvicensis
Visdief / noordse stern	Sterna hirundo/paradisaea
Houtduif	Columba palumbus
Ijsvogel	Alcedo atthis
Witte kwikstaart	Motacilla alba
Tapuit	Oenanthe oenanthe
Spreeuw	Sturnus vulgaris
Ekster	Pica pica
Kauw	Corvus monedula

Deelnemerslijst

KNNV-reis Oostelijke Waddenzee (15 september t/m 19 september 2008)

Aantal deelnemers: max. 13

Reisleider: Dirk Maas

Maas Dirk, Zwolle
Maas -Dijkstra Nicolette

Leeuwen B.L.J. van (Betty), Dalfsen

Heusden H.T.A.van (Heleen), De Wilgen

Dijkstra T.H. (Tjeerd), Den Helder

Smal J.C.A. (John), Harderwijk
Smal-Flipsen (Ellen), Harderwijk

Zemmelink G. (Gerrit), Warnsveld
Rijsewijk M.W.J.van (Maria), Warnsveld

Brands N.E.W.A. (Miriam), De Bilt

Buijsman J.P.C. (Jan), Haarlem

Romeijn E. (Ed), Markelo

Burg J.E. (Anne), Amstelveen

*De tekst van dit verslag is van Ellen Smal, met een bijdrage van Jan Buijsman.
De in het verslag opgenomen foto's zijn van Betty van Leeuwen, Miriam Brands,
Gerrit Zemmelink en Ellen Smal.
Het verslag werd samengesteld door John Smal*